

Sigmund Freud

A MEDÚZAFŐ*

Ritkán merünk egyes mitológiai alakok értelmezésébe belefogni. Olyan ez, mint az elrémítő, levágott medúzafej.

Lefejezés=kasztráció. A medúza ijedelme tehát kasztrációs félelem, amely egyetlen pillanathoz kapcsolódik. Számatalan analízisből ismert esemény, hogy a fiúgyermek, aki eddig nem hitt a fenyegetésnek, egyszerre csak megpillantja a női genitáliát. Valószínűleg egy felnőttet, szőrösét, akárha az anyáé volna.

Szintén a kasztrációs komplexusból ered, hogy a medúzafő haját a művészet gyakran kígyókkal ábrázolja, s bár ez különösképpen félelmetesen hat, valójában mégis enyhíti a rémületet, mert a péniszt pótolja, amelynek hiánya a rémület oka. Az a technikai szabály, mely szerint a pénisz megsokszorozása kasztrációt jelent, itt megerősítést nyer.

A medúzafej láttán a néző a félelemtől megdermed, kővé válik. Ugyancsak a kasztrációs komplexusból eredő ugyanolyan affektus-változás! Mert a megdermedés erekciót jelent, tehát az eredeti helyzetben vigaszt a nézőnek. Még megvan a pénisz, erről biztosítja annak megdermedése.

A rémületes medúzafőt a szűzies Athéné istennő pajzsán viseli. Joggal, mert ezáltal megközelíthetlenné válik, ellenállóvá minden szexuális vággyal szemben. Hisz nyíltan viseli az elrémítő anyai genitáliát. Az általában kifejezetten homoszexuális görögöknél nem hiányozhatott a kasztráció okán ijesztő női elem ábrázolása.

Amennyiben igaz, hogy a medúzafő a női genitália ábrázolását helyettesíti, még inkább elválasztva annak rémületes és vágykeltő aspektusát, akkor jó, ha felidézzük, hogy a genitáliák megmutatását amúgy is apotropeikus (varázslatelhárító mágia) cselekménynek tartják. Ami bennem rémületet kelt, az elhárítandó ellenfélben is ugyanolyan hatást fog ébreszteni. Még Rabelais-nél is megfutamodik az ördög, amikor a női vulvát megpillantja.

Az eregált hímtag is apotropaionként szolgál, de más a működési mechanizmusa. A pénisz és szurrogátumai megmutatása azt jelenti: nem félek tőled, bármikor szembeszállok veled, mert van péniszem. Ez tehát a gonosz megfélemlítésének egy másik módja.

Ám ahhoz, hogy komolyan képviselhessük ezt az értelmezést, tovább kellene

* A kézirat dátuma 1922. V. 14. Megjelent: *Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse und Imago*, 25, 1940, 2. 105-106. és SE XVII, 47-48. Ugyanezt a témát tárgyalja Ferenczi ugyanezen folyóirat IX. kötetében, 1923-ban *Zur Symbolik des Medusenhauptes* (A medúzafő szimbolikájához) című jegyzetében. Freud a témát érinti még a *Die infantile Genitalorganisation* (Az infantilis genitális organizáció) című feljegyzésében. SE V.: 235.

Hisztérikus féloldali nyelvőrcs.

Forrás: Régnard: *Iconographie de la Salpêtrière*, 1888.

vizsgálunk ezt az izolált, rémületkeltő szimbólumot a görög, s megfelelőit a többi mitológiákban is.

Hajós Gabriella fordítása